

Kap. XIII.

Ordens-Sällskap och Klubbar.

Frässarne. — Politiska klubbar. — Gula knapparne, Augustibröderne och Svenska Botten. — Avoazu och Wallassis. — Grefve Ekeblad och 27 supar kanelbrännvin. — Frimurare. — Utile Dulci. — Timmermansorden. — Poppe och Barfod. — Col-dinuordens höga anor. — Firmament-ordens fixstjerner och konstellationer. — Reuter-holm och hans adeptter. — Metatron. — Illuminater och Asiatiska bröder. — Johan-niter. — Par Bricole. — Brännvinsorden. — Svca-orden. — Neptuni-orden. — Gröna Rutan. — Bellmanska Sällskapet. — Amaranther-orden. — Innocence-orden. — Dra-matiska Akademien. — Nytt af Enighet. — Aurora. — Polymnia. — Thalia. — Redliga Soenskar. — Redliga Förbundet. — Sällskapet. — Lilla Sällskapet. — Bild-ningscirkeln. — Konstnärsgillet. — Gröna Stugan.

Gillenas tid var förbi med 1500-talet; att man på 1600-talet hade sina sällskapliga sammankomster, med eller utan ordensstadgar, är nog troligt, men dessa hafva efterlemnats få eller inga spår. Den af Christina stiftade Amaranther-orden var egentligen icke någon sällskapsorden samt omtalas icke efter hennes afresa från Sverige, och den nu varande orden med samma namn är ett särskildt sällskap som räknar sin tillvaro från 1760.

Bland de få namn som ännu kunna uppletas från 1600-talet är *Les Goinfres*, »Frässarne», ett sällskap som skall hafva haft sin tillvaro under senare hälften af nyss nämnda århundrade och bland sina medlemmar räknat sådana personer som Wolmar Wrangel, Bengt Horn och dennes broder, Carl XI:s guvernör Christer Horn.

Med 1700-talet börja klubbarne att uppträda i England; och vinna snart efterföljd i andra land, men ega i Sverige i början en afgjordt politisk karakter. Många sådana sällskap omtalas, t. ex. *Les boutons jaunes*, »De gula knapparne», som visade sig på 1740-talet och utgjordes af medlemmar inom Hattpartiet. Sällskapet hade sitt namn af en gul knapp på hatten och utmärkte sig för ett ganska häftigt uppträdande i partiets tjenst, men egde egentligen icke något gemensamt med ordens-sällskapen.

Fullt ordens-artadt var det sällskap, som kallade sig *Augusti-bröderne* och som stiftats till minne af revolutionen den 19 Augusti 1772, men roade sig med firandet af högtidsdagar, utfärder sommartiden o. s. v. Sällskapet omgaf sig med många ceremonier och hade hertig Carl till sin höge skyddsherre, men dyrkade för öfrigt Gustaf III sjelf, firade ordensdagen på den 19 Augusti och hade ordinarie sammankomster den 24 Januari, konungens födelsedag och den 6 Juni, hans namnsdag. Samlingsplatsen lär hafva varit på Carlberg, i orangeribyggnaden.

Svenska Botten är en bekant klubb från 1700-talet. Den hade dock ingenting kännetecknande för ett verkligt ordenssällskap. Detta kan troligtvis sägas äfven om de s. k. *Jakobin*-klubbar som uppstodo på 1790 talet och samlades dels på Barnhuskällaren, dels på Holländska Dyn (Thun) vid Österlånggatan, Claës på Hörnet, Piperska Muren m. fl. värdshus, dels också hos enskilda personer.

Kontrarevolutionära klubben och *Mannerheimska* klubben, bägge stiftade efter statshvälfningen 1809 och i strid med hvarandra, höra till samma område som de nyss nämnda. Vi lemna dem, emedan de icke innehöllo något för Stockholm utmärkande.

Det samma torde väl också, åtminstone till en del, kunna sägas om de *vittra* samfundet som uppstodo här på 1700-talet. Några af dem hade dock icke blott vitterheten, utan, och ofta i kanske ännu högre grad, sällskaplighetsamlif och nöjen till uppgift och närma sig deruti ganska mycket de egentliga ordenssamfundet hvilka äro så kännetecknande för stockholmlifvet.

Ett samfund af senare slag var *Awazu- och Wallassis-orden*, hvilken stiftades den 25 Januari 1732* och utgjorde en förening för aristokratiskt umgängeslif. Den var en »ädel, vitter och idog» orden för »ridderliga idrotter» och »adliga bragder», och medlemmarne aflade ed att lyda samfundets lagar, bibehålla oföränderlig inbördes vänskap och aldrig yppa ordenshemligheterna.

Ordens »commendeur» var Carl Fredrik Piper, sedermera den bekante presidenten, en af frihetstidens för vetenskapliga och vittra idrotter nitälskande ädlingar, då orden stiftades en man på ett par och tretio år, kammarherre och e. o. kammarråd. De flesta andra medlemmarne voro vid samma ålder och samhällsställning, med undantag af Dalin som var ännu yngre och endast ofrälse e. o. tjänsteman.

Awazu-orden (namnets ursprung obekant) var ett gladt samfund med ett ganska uppsluppet sällskapslif. Af handlingarne finner man

* Skildras utförligt af *Georg Göthe* i »Historisk öfversigt af de Vittra Samfundet i Sverige» (Sthlm 1875).

många kallelser till gemensamma måltider, t. ex. på högtidsdagen den 25 Januari, kl. 12 på dagen, då ordensbröderna skulle infinna sig hos Piper för att begifva sig ut till Brahelund, ett värdshus i nu varande Hagaparken, och der äta middag samt med största solenitet fira stiftelsedagen.

En gång uppkom en för då varande sällskapsförhållanden inom aristokratien ganska betecknande tvist mellan grefvarne Carl Bonde och Claes Ekeblad. Den förre beskyldde den senare att på en middag hos franske ambassadören grefve Casteja hafva intagit 27 supar kanelbränvin, hvilken anklagelse Ekeblad tillbakavisade med det tillkännagifvandet, att han »på middagen till att dämpa de mäktiga dunster som maigre gerna förorsakar, tagit ett glas vespetro, hvarpå han blef af ambassadören icke allenast erbjuden, utan nästan tvungen att smaka af hans kanelvatten, som han sjelf och gästerna så högeligen berömde; om då herr ambassadörens goda Bourgogne eller hvad eljest grefve Bondes syn och eftertanke så fördubblat, att han i stället för 2 sett 27, är honom alldeles obekant.» Ekeblad tillade dessutom, att om han tagit så många supar kanelvatten, han då omöjligt kunnat äta aftonmåltid hos hofmarskalken Falkenberg, hvilket han dock gjort och hvarpå baronen och chevaliern Hamilton åberopades som vittne.

Saken afgjordes af en hedersdomstol inom orden, hvilken fälde det utslag, att som Bonde stödt sin anklagelse endast på Ekeblads eget yttrande, så skulle hvardera af parterna plikta 2 dal. smt. Ordensbröderna ansågo bränvinsupande vara »högeligen nesligt», men afskydde visst icke kalasande och gingo ofta från middagen hos en ordensbroder till aftonmåltid hos en annan och drucko »Awazu och Wallassis i stora vin- och punschkålar.»

Detta samfund var en högst lysande orden, men lefde dock icke länge. Det sista ordenspoemet, liksom de föregående skrifvet af Dalin, är af den 30 Nov. 1748. Egentligen synes orden hafva lefvat med fullt lif blott på 1730-talet.*

Egendomligt nog sammanfaller Awazu-ordens upphörande med de svenska riddarordnarnes uppkomst, och de inrättades under inverkan af Awazu-riddaren Carl Gustaf Tessin. Samtidigt började också *Frimurareorden* att blomstra i Stockholm. Denne orden hade der införts af grefve Axel Wrede Sparre,** och dermed var den

* *Georg Göthe*: De Vittra Samfunden i Sverige.

** Sedermera generalmajor, president i krigskollegium och slutligen öfverståthållare i Stockholm († 1772). Sparre hade, vid 23 års ålder, i Paris intagits i frimurareorden. Den andre frimuraren i Stockholm var riksrådet, frih. Nils Magnusson Palmstjerna; den tredje i ordningen frih. Erland Carlsson Broman. År 1759 grundlade

egentliga grunden lagd till dessa för vårt land alldeles egendomliga sällskap som gå och gälla under namnet *ordnar*. Troligen skulle de, med upptagande af de kungl. ordnarnes insignier och med frimureriets mystiska »receptioner» utgöra ett surrogat för dessa eller skulle de vara en parodi på dem.

Det svenska ordensväsendet var i synnerhet i Stockholm mycket utbreddt under senare delen af 1700-talet. Sällskap för de mest olika ändamål uppträdde med mystiska ceremonier.

Sällskapet *Utile Dulci* var visserligen ett vittert samfund, men af dess i kungl. biblioteket i handskrift befintliga, af Kökeritz förda, protokollsbok från Oktober 1768 till December 1769, finner man, att det också var ett ordenssällskap med ceremonier och hemligheter. Så finnes för den 25 Februari 1769 antecknad, att ceremonimästaren, kommendören Schröderheim, anmälde, att en *barbar* (icke ledamot), notarien Nordin vore i granskandet och önskade se en stråle af visheten. Detta beviljades, och notarien Nordin vardt med vanliga ceremonier till ämnessvän antagen.

En sådan sven kunde sedan genom åtskilliga andra hemlighetsfulla ceremonier stiga i graderna till broder, riddare och kommendör. Det var dock icke alla som fingo sin önskan uppfylld att inväljas i orden. Den 30 November 1768 står i protokollsboken antecknad, att då »voterades öfver hofsekreteraren Lorich som derefter kom under omröstning, men erhöill allenast 7 ja mot 15 nej, i anseende hvartill han blef från inträde i samhället för alltid utesluten.»

Schröderheim var först styresman (han var en bland stiftarne), sedan ceremonimästare, under det v. Heland var styresman. Orden egde dessutom fyra bisittare, skattmästare, sekreterare, uppseende, arkivarie, intendent m. fl. Den 4 Mars 1769 fick kommendören Tilas de flesta rösterna till *Upseende-syslan*, »men som det befans, att *rösterna mycket öfverstego de n. v. brödernas antal*, anställdes ny votering, som så utslog, att commendeur Tilas undfeck 15, riddaren Chierlin 4 och brodern Berch 6.»

Utom styrelse hade sällskapet tre areopager, en hemlig, en stor och en mindre. Det var den sist nämnda som granskade och tilldömde pris åt inlemnade skrifter. Så tillkännagafs den 2 November 1768, att ett då inför sällskapet uppläst *ode öfver sönnen* blifvit i Mindre areopagen tillerkändt det utsatta præmium.

Stundom samlades medlemmarne kl. 3 e. m., men vanligtvis kl. 4. Den 15 Mars 1769 beslöts, att samlingstimmen skulle vara

kanslirådet C. F. v. Eckleff, jemte tjugutre andra höga frimurare, *Stora svenska landtlogen*. Först 1783 fick orden eget hus i Stockholm genom inköpanDET af det Rosenhanska huset, bygd af Jean de la Valée på Rogberget å Riddareholmen.

5 i st. f. 4, »på det att bröderna måtte hafva tillräckligt rådrum att på de aftnarne entlediga sig från barbariska göromål.» Den 26 April s. å. kom sällskapet icke till samman förr än kl. $\frac{1}{2}$ 7. Sammankomsten upplöstes kl. 8—9 på aftonen. Vid den timmen var åtminstone den »allvarliga delen af festen» avslutad.

Den 29 Juli 1769 beslöt Hemliga areopagen att göra sig synlig, »och finga bröderna den efterlängtade förmånen att närmare lära känna de personer, hvars lyckliga författningar, alt från samhällets insticktelse, gifvit styrka åt dess arbete och befordrat dess nöjen.»

»För att göra dagen på allt möjligt sätt högtidlig, instämde äfven bröder musici uti en vacker musique». Men midt under musiken anlände h. exc. grefve Ekeblad, och då måste musiken afbrytas, på det att excellensen skulle intagas i orden. Sedan det var skedd, läto bröder musici åter höra sig.

Bröderna sysselsatte sig för öfrigt ofta med musik, och orden torde kunna anses såsom en förberedelse till musikaliska akademien, hvilken bland sina första ledamöter räknade många af bröderna i *Utile Dulci*. Efter akademiens upprättande tyckes orden hafva börjat aftyna. Den fick också medtäflare på andra områden, lefde väl ännu en gång upp i slutet af 1770-talet, då Kellgren var ordens vittre ledare, men efter svenska akademiens stiftande var det nästan slut med *Utile Dulci*,

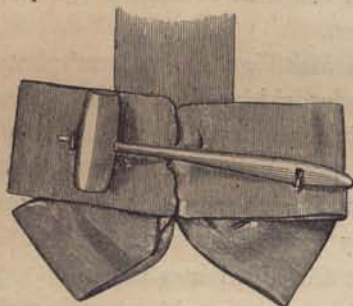

Fig 176. Dekoration i Timmermansorden.
Första graden.

och efter Schröderheims död (1795) hör man ej mer talas om orden.

Om *Utile Dulci* stod med ena foten på det vittra området och med den andra inom öfriga ordenssällskaps hemlighetsfulla ceremonisamqväm, så funnos i Stockholm redan i medlet af 1700-talet åtskilliga samfund som egnade sig endast åt ett med mystiska ceremonier utstyrdt sällskapslif, möjligtvis också åt dermed förenade välgörenhetsverk. Den mest betydande af sådana ordnar var *Timmermansorden* (fig. 176), hvilken väl närmast liknade Frimurareorden och i Stockholm infördes året efter att Ecklef stiftat Stora svenska landtlogen. Orden fans förut i England (*Order of the Carpenters*) och Frankrike (*L'Ordre des Charpentiers*) liksom i Holland samt kanske äfven i Tyskland, der Gustaf II Adolf skall hafva (i Worms) upptagits i orden, men den infördes i Stockholm dock först af Jakob Leonhard Poppe, hvilken, född i Dorpt 1719, hade varit löjtnant i rysk tjänst och i Amsterdam fått rättighet att stifta Nordiska Timmermansorden.

Poppe ankom till Stockholm och vistades här flera månader, sysselsatt med förberedelser för ordens upprättande. Han föll med sitt förtroende på löjtnant Georg Hindrik Barfod, en helt ung man, och installerade honom, 1760 till första föreståndare för den svenska Timmermansorden.*

Barfod afled, 1768, i Helsingborg af nedsväljda knappålar.** Hans efterträdare såsom ordens styresman var öfverstelöjtnanten vid enkedrottningens lifregemente, frih. C. F. Leijonhjelm. Såsom ordens förste ledamöter angifvas, utom Barfod, hofgulddragaren P. Widman, guldgravören L. Falck (utdömd), postinspektoren N. Lindman, kungl. sekreteraren i postverket, L. Hellström, bankobokhållaren C. Qvist, etoffsfabrikören A. Fryxell, handlanden E. Carlsson, advokatfiskalen

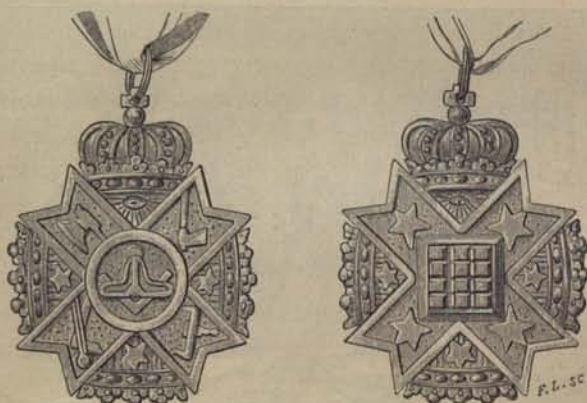

Fig. 177. Dekoration i Timmermansorden. Tredje graden.

D. Lithander och landssekreteraren E. I. Mannerhjerta. Alla dessa voro unga män, de flesta några och tjugu år.

Bland öfriga medlemmar under Timmermansordens äldsta tid nämnas C. M. Bellman, grefve M. F. Brahe, kaptenen vid lifdrabanterne O. M. Brakel, hertigarne Carl och Fredrik Adolf,*** nipperhandlaren, kornetten Collin, kaptenen F. A. Dævel, grosshandlaren J. De Ron senior, öfverstelöjtnant Hästesko (halshuggen), kamreraren P. Juringius, hofgulddragaren, sedermera borgmästaren C. E. Oldenburg, m. fl. bekanta stockholmare. År 1764 räknade orden 100 bröder, och att döma efter matrikeln funnos bland dem flera af Sveriges mest framstående män.

* Ur Timmermansordens arkiv på Eriksberg i Stockholm.

** Timmermansordens register från början till och med Juni månads slut 1821, i C. U. af Klerckers handskrift i kungl. biblioteket.

*** Utom dessa har blott en kunglig person, Oskar II, varit ledamot i orden.

Timmermansorden började sin verksamhet på Bergsund, flyttade 1765 till Piperska Muren och 1788 till det då af trädgårdsmästaren Erik Lindbloms dödsbo inköpta Eriksberg vid Träsket (fig. 178). Denna egendom upptogs och bebyggdes först af rådman Joel Hörner år 1669 och egdes sedan af byggmästaren Buschegger 1703, fru Catharina Witfoth 1725, Anna Elisabeth Rosenkampf 1726. Den sist nämndas arvingar sålde egendomen 1748 för 15,500 dlr till trädgårdsmästarenkan Anna Edman, hvars måg Erik Lindblom sedermera vardt egare deraf. Till dennes dödsbo betalade orden 5,633 rdr 16 sk. specie.] Under Lindbloms tid hade Eriksberg, 1780—84, hyrts ut till teaterföreställningar.*

Fig. 178. Eriksberg.

På det att ordens högre ledamöter måtte äfven efter döden vara i hvarandras närhet, så inköptes, 1792, en murad graf i det norra af de vid Ladugårdslands kyrkas vestra gafvel befintliga två grafkor. Der äro flere ledamöter begrafna.

Den 1 November 1796 inrättade Timmermansorden ett hospital »till betygande af ordens undersåtliga glädje deröfver, att Gustaf IV Adolf på denna dagen fylde dess myndiga år och emottog Sina Fäders Konungatron.» Till detta hospital skänkte den bekante Badin (»Morianen») i årlig ränta en tunna hvete och en tunna korn af Sälna hemman jemte flera gåfvor.

Närmast Timmermansorden i ålder är i Sverige *Coldinu-orden*, hvilken också i anseende täflat med den förra samt i anor från ut-

* Se sid. 103.

landet står betydligt högre. Det är i sjelfva verket en ganska märklig orden, såväl genom sin bevisliga höga ålder, som på grund af det anseende den säges hafva i gamla tider åtnjutit af höge beskyddares och bland dem kejsar Carl V:s synnerliga hägn.

Coldinu-ordens högst egendomliga och skiftesrika öden i södra Europa, förnämligast i Spanien och Frankrike, lära vara bekanta för endast stormästaren, som har det hemliga arkivet i sin vård. Hvad vi, hvilka ej äro i dessa hemligheter invigda, hafva inhemtat och för hvars tillförlitlighet vi tro oss kunna ansvara är, att orden till Sverige öfverfördes af en fransk sjöofficer, vid namn Thurot, som, 1762, stupade i en sjöträffning mot engelska kommandören Elliot,

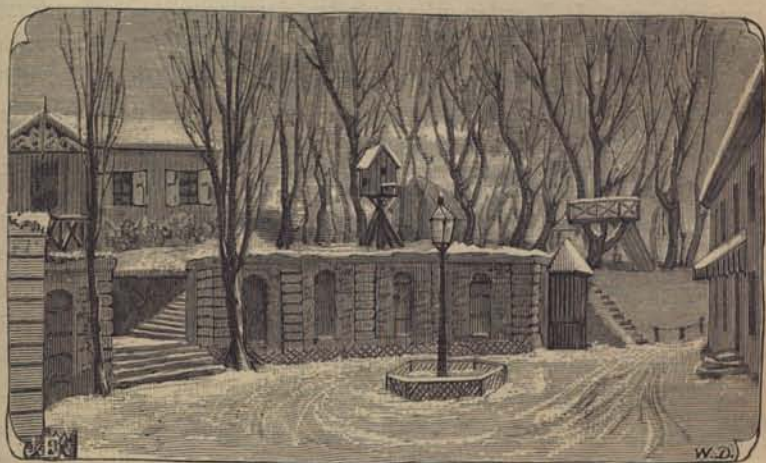

Fig. 179. En del af trädgården å Piperska Muren.

sedan han kort tid förut anförtrött ordens tillhörigheter åt en vän, baron Carl Björnberg, officer vid furst Edvard Hessensteins regemente. Denne inrättade, efter erhållna föreskrifter, Coldinu-orden i Stockholm, med biträde af några för redbarhet aktade män, kammarherren baron Knut Leijonhufvud, kanslirådet af Bjerchéen, öfversten baron Carl Fr. Leijonhielm, baron Axel Gabr. Leijonhufvud och Patrik Alströmer. Dess utom finner man i matrikeln från slutet af förra och början af detta århundrade namnen Johan Gabriel Oxenstjerna (skalden), Gustaf Adolf Reuterholm, Elis Schröderheim, Carl Bonde m. fl. af rikets förnämsta män.

Orden har sedan 1807 stamhåll i eget hus (Piperska Muren) på Kungsholmen i Stockholm (fig. 179) och står under ledning af en högsta styresman, som genom testamente nämner sin efterträdare. Stormästare under 120 år hafva ej varit flera än fem, nämligen baron

Carl Björnberg, baron Knut Leijonhufvud, excellensen, baron Carl Bonde, hofmarskalken J. A. Leijonmarck och är f. n. öfverste kammarherren, baron Carl Bonde. Orden har två afdelningar utom Stockholm, nämligen i Göteborg och Carlskrona.

Samtidigt med Timmermansordens och Coldinus första tid fans i Stockholm en lika mystisk som högförnäm orden som kallades *Ordre du Firmament*. Gustaf, då ännu kronprins, var ordens höge beskyddare och förste solstråle. Hertig Carl var *Grand Astre du Mond de l'Etoile Polaire*. Medlemmarne voro för öfrigt fixstjornor, officerare, solriddare, konstellationer, stjornor och planeter. I kungl biblioteket finnes ett diplom till greve Claes Ekeblad, egenhändigt undertecknad af de båda prinsarne samt af Charles Gyllenborg (första fixstjerna), J. Nordenankar (andra fixstjerna), C. Manderström (Mercurius), W. von Rosenheim (Venus), Carl G. Skytte (Jorden) samt solriddarne Fredrik Adolf, som då var sjutton år, Er. Gust. Lillienberg, Friedrich Ribbing och A. Horn. Saturnus lyste genom sin frånvaro och var antecknad med *absens*.

Det hemlighetsfulla och underbara i ordensväsendet steg till sin höjd, då Reuterholm och hans adepter drefvo sitt spel i Stockholm. Det var mysticismens blomstringstid. Magikern Plommenfelt, trollkarlen Björnram, hexmästaren Ulflou gjorde det ena underverket efter det andra. Hela samhället tycktes vilja bilda ordenssällskap för att komma under fund med det öfvernaturliga och lefde endast för »magiska convictioner». Reuterholms första »conviction» var den han hade på Johannis kyrkogård, om hvilken han sjelf sedermera afgaf en skriftlig berättelse, hvaruti de galnaste påfund skildras med otroligt allvar, såsom vore frågan om verkliga vetenskapliga rön.

Hvad hofvet och andra förnäma gjorde, ville det öfriga Stockholm också göra, och därför uppstodo här öfver allt hemliga sällskap som fuskade i frimureri på samma gång de öfverlemnade sig åt de mest burleska taskspelarkonster.

Ett sådant sällskap omtalas under namnet *Metatron* och tros hafva någon tid haft sina sammankomster i hertig Carls »sanctuarium», der de i de »högsta vetenskaper» invigda samlades. Metatron »pike rade sig,» såsom Reuterholm skrifer, »af att ega den så namnkunniga Urim och Thumin, hvaruti man liksom i en spegel kan tydligt åtskilja människors rätta beskaffenhet och art.» Sällskapet var »kosmopolitiskt och magiskt,» men tyckes i början icke hafva vändt sig till Reuterholm, hvaröfver denne förgrymmades. Denna uraktlåtenhet måste dock sedermera hafva godtgjorts, ty 1785 omtalas Metatron af Reuterholm såsom »ett bekant och estimeradt magiskt sällskap.» Dess tillvaro försvinner dock snart i det djupaste mörker.

Ej långvarigare vardt den filialafdelning af *Illuminaterne*, som infördes i Stockholm af Boheman, den beryktade mystikern, och hvarmed sjuttonhundralets mysticism satte kronan på verket. Boheman var intim frimurarevän med hertig Carl och lyckades vinna ej blott honom, utan äfven många af rikets förnåma män och qvinnor. Den unge Gustaf Adolf tycktes ej heller vara obenägen för att låta inviga sig i ordens höga hemligheter, men då kom man under fund med, att Bohemans visdom vore af högst revolutionär beskaffenhet. Han fördes ur riket, och den svenska *Illuminat*-orden upphörde.

Om de *Asiatiska bröderne* varit en utgrening af illuminaterne eller en sjelfständig orden är nu mera obekant, men ett mystiskt sällskap med det namnet fans i Stockholm och ansågs stå i förbindelse med Bohemans öfriga ordensverksamhet. Äfven det sällskapet tyckes hafva försvunnit, när mysticismens höga prelater, Reuterholm och Boheman, aflägsnades från Stockholm.

Bland ordenssällskap vid förra århundradets slut fans också ett som kallade sig *Johanniter-bröder-sällskapet*. Af sällskapets handlingar* läres, att det »enligt de flesta auktorers intyg» stiftades 1093 på St. Johannis dag, men vardt 700 år derefter, 1793, å nyo upptaget af Sundvall, bokhållare vid kungl. lustslottet Drottningholm. »Detta sällskap förehade att försvara religionen och den heliga grafven samt bispringa nödlidande och hade till valspråk *Pro Fide*. Den nu upprättade telning åtet att uppöfva sina talenter i de fria konsterna, fördrifva en efter arbete lemnad stund under sedernas renhet och att bistå så väl hvarannan inom sällskapet som nödstälda utom det samma.»

Sällskapet hade till valspråk: Vänskap och nöje. Det bestod af fem grader: riddare, kommandörer, öfverkommendörer, vice-guvernörer och guvernörer. Ledamöterna borde »vara myndiga, sina egna samt possedera antingen den teatraliska, navigaliska, musikaliska eller literata talenten.» Direktionen som skulle »handhafva gillets glans, nytta och nöje» bestod af stormästare, kansler, öfverdirektör, skattmästare, ceremonimästare, sekreterare, fiskal samt fyra fullmäktige, två providörer och två härolder.

Friheten inom sällskapet skulle vara anständig, men uti ingen måtto inskränkt.

Den 29 Augusti var högtidsdagen, då ingen ledamot fick, utan laga förfall, vara frånvarande. De civila medlemmarne voro då klädda i svarta nationaldrägten med ett hvitt Johanniskors på kappans venstra sida. De militära uppträdde i sina uniformer och ett

* I kungl. bibliotekets handskriftssamling.

Johanniskors af silfver på bröstets venstra sida. Men hela direktio-
nen klädde sig i guld- och silfvertygskåpor och »plumerade hattar».

Johanniter-bröderne samlades första gången den 29 Augusti 1793,
då efter stormästarval med ceremonier aftonen fördrefs med ett ama-
törspektakel, hvarvid uppfördes »Bussarongerne», lyrisk komedi i en
akt, af Sundvall. Derpå följde »fyrverkeri och illumination en mi-
niature» samt dans på aftonen.

Den 12 November s. å. hade sällskapet åter en glad dag. Då
uppfördes »Den bedragne sprätten», öfversättning af Hjortsberg, och
»Den oförtänkte poeten», originaldivertissement af Sundvall. »I an-
ledning af konungens nyss förflutna höga namnsdag afbrändes ett
fyrverkeri med konungens och h. k. h. regentens namnchiffer, an-
tändt af en dufva. Under spisningen upprestes en eklärerad pyra-
mid med dagens namn, och man glömde ej att dricka de höga kung-
liga personernas skålar med de varmaste känslor och lika glädtiga
som vördnadsfulla hjertan. Divertissementet slutade med kupletter
af alla fyra stånden till h. m. konungen.» Till slut sjöng man till
den »store konungen», den då femtonårige Gustaf IV Adolf:

»Huru sälle ska vi vara,
Om Du vill vår skyddsgud bli.
Tillåt mig att få förklara,
Allt vårt hopp består deri.

o. s. v. i samma höga stil.

Johanniterne förenade mystiska ordensceremonier med ett gladt
sällskapslif, men togo saken i allmänhet på fullt allvar. Något an-
norlunda fattades ordensmysterierna af mera bacchanaliska sällskap
i senare delen af 1700-talet. Om svenskarna med all sin lifslust
dock hafva böjelse för det hemlighetsfulla och öfvernaturliga, så kräf-
ver det muntra elementet likväl också sin rätt, och då uppkommer
ett bakslag mot det mystiska. Det var detta som inträffade i Stock-
holm redan mot slutet af förra århundradet och som yttrade sig dels
i literaturen, i synnerhet i tidningspressen, dels från scenen och dels
äfvén genom upprättandet af nya sällskap, som gjorde till sin upp-
gift att förlöjligen de förut herskande mystiska ordnarne, men likväl
ansågo sig sjelfva böra verka under en hemlighetsfull slöja.

Under det Stockholms-Posten angrep frimureriet, sektväsendet
och ordensmysterierna, uppfördes på Eriksbergs teater, i samma hus
som kort derefter vardt ett ordenssällskaps tillhörighet, lustspel som
förlöjligen ordensväsendet och anbefaldes af nyss nämnda tidning,
då utgifven af Kellgren och Lenngren. Tidningen och teatern gjorde
således hvad de förmådde, och detta var sannolikt icke så litet, för
att motarbete ordensgalenskaperna. Men största betydelsen som mot-

vigt till den sjukliga mysticismen hade dock *Bellman*, och för sitt utsäde fann han en god jordmån så väl vid sjelfva hofvet, der vid sida af vidskepelsen herskade glädje och qvickhet, kärlek till literaturen, skådespelskonsten och andra konstnjutningar, som ock hos den stora allmänheten i Stockholm, hvilken alltid velat roa sig.

I den jorden sådde Bellman, då han uppträdde med sin opposition mot ordenshemligheterna och diktade sina odödliga »Handlingar rörande Bacchi ordenskapitel». Men skaldens verk vardt sjelft medverkande till ett nytt sällskap, hvilket ehuru till största delen af bacchanalisk natur och otvifvelaktigt drivande gäck med frimureriet, dock ansåg sig böra uppträda under hemlighetsfulla former. Vi mena naturligtvis *Par Bricole*.

Märkvärdigt är, att icke en enda af nu lefvande »brikollister», till och med i de högsta grader, tyckes kunna bestämdt uppgifva när denna vidt utgrenade och vidt bekanta orden stiftades och *hvilken* var den ursprunglige stiftaren.

Hvad man vet är åtminstone följande:

Par Bricole firade sitt hundraåriga jubileum 1874. Såsom stiftare uppgifves på starka skäl en af de tre: Carl Michael Bellman, Olof Kexél och Carl Israel Hallman eller ock alla tillsammans. Att orden dock icke räknar sin officiela tillvaro förr än 1779 är visst. »Handlingar rörande Bacchi ordenskapitel» *begynna* långt förut (1767), om också en mindre del förskrifver sig efter 1778, och voro således icke en följd af, utan kanske snarare en orsak till *Par Bricoles* stiftelse. En uppgift är, att sällskapet har sin upprinnelse från en parentation, som C. J. Hallman höll på källaren »Kejsarkronan» (Drottninggatan) öfver den året förut afidne öfverdirektören Sackenhjelm, men Fredrik af Wannqvist* har under sina forskningar öfver ordens äldsta tid kommit till den åsigt, att *P. B.* verkligen är äldre än tiden för denna parentation, ty Sackenhjelm dog först 1777.

I *Par Bricoles* första fester deltogo bland andra Kellgren, Oxenstjerna och Schröderheim. Märkvärdigt nog finner man bland dem redan vid 1780 den store ordensvurmen hertigen af Södermanland hvilken ännu icke måtte ha tagit saken så allvarsamt, då han kunde närvara vid sådana ordenskapitel som gycklade med det som för honom sedan blef så heligt. I början af 1800-talet, då de gamle sängarne gått hädan, inträdde *Par Bricole* i ett nytt skede. Under öfverinspektor Neschers styrelse började det seriösa att vinna mark, och slog snart öfver i det högtidliga och mystiska. De högre graderna anlade uniform på fullt allvar och de styrande korresponde-

* Son till den bekante polismästaren och i öfver fyrtio år notarie i öfverståthållare-embetets kansli, död 1876.

rade med chiffer. Från denna period innehålla ordens tryckta handlingar koraler och bland dem en parafras på Herrans bön. Ordens Sång är tilltagen i den stora stilen, hvilken kan betecknas med denna ena af de fem stroferna:

Ej Påfvar, ej Casarer
 Vår endrägt slita mer;
 Nej, fallen I Barbarer
 För Korsets Fana ner!
 Af Segren, som oss himlen bär,
 Vår *Ros* ett Heligt Vittne är.:

Att denna genre icke skulle blifva långlifvad låg i sakens natur, då den var tråkig, därför öfvergafs den i sinom tid, och snart inträder den mest lysande tiden för P. B., då sådana storheter som

Fig. 180. Axel Arvid Raab. Ur Kungl. bibliotekets porträttsamling.

Hjortsberg, Dupuy, Raab (fig. 180), Stjernstolpe, Dahlgren och Berger inbläste en ny och lifvande anda, hvilken fortfor att hvila öfver sällskapet under det Westerstrand, Biörck, Crusell, Brändler och Livijn trädde till. År 1829 firade orden sitt 50 års jubileum, emedan man den tiden ännu räknade 1779 som stiftelsedatum, och samma år aftäcktes, såsom vi redan omtalat, Bellmans byst på Djurgården. Mellan 1832 och 1857 regerade presidenten Per Westerstrand och samlade under sin milda spira nya krafter.

Ett helt och hållet bacchanaliskt sällskap var orden *Pro vino adusto* (Bränvinsorden), som lemnat spår efter sig i ett tal* af säll-

* I kungl. bibliotekets handskriftssamling.

skapets storkansler, skattmästare, archivarius och orator primarius samt riddare af ordens trenne grader, hvilket hölls den 1 Maj 1794 och är försedt med en handteckning som framställer två omkring åtskilliga bränvinsredskap på bakfötterna stående svin.

Under det de rent mystiska ordnarne i allmänhet och de bacchanaliska alltid bestodo af endast manliga medlemmar (Illuminaterna utgjorde ett undantag bland de först nämnda), saknades under 1700-talet ej samfund, i hvilka båda könen träffades för att egna sig åt sällskapsglädjen. Ett sådant var den redan omtalade *Amarantherorden*, hvilken stiftades den 24 Juli 1760 af Claes Qvist och Edvard Joh. Sondell, den förre stormästare, den senare bevakande broder.

Bredvid Claes Qvist och Edvard Johan Sondell angifves bland de allra första ledamöterna H. Sondell, J. A. Malmgren och Beata Elisabeth Malmgren. Ingen af dessa hade någon framstående plats i samhället eller ens stadgad ålder. Qvist var 21 år, E. J. Sondell hade samma ålder och Beata Elisabeth Malmgren var ej äldre än 16 år. Den först nämnda tyckes hafva varit en glad »ung man i verken», bokhållare i rikets ständers bank, men hade redan vid 27 års ålder spelat ut sin roll i stockholmsverlden och reste då till England, hvarifrån han aldrig återkom. Han var af den adliga ätten Svinhufvud i Vestergötland, men hans farfar, inspektoren Daniel Svinhufvud försakade adelskapet och kallade sig Qvist samt vardt stamfader för den gren af ätten som sedermera bar sist nämnda namn. Claes Qvist var en bland Bellmans fordringsegare 1764* och hade varit hans kamrat i banken. Han varnades såsom sökt för gäld samt fick i April 1764 på begäran afsked. E. J. Sondell var notarie i norra förstadens vestra kämnars-rätt, slutligen borgmästare. Han afled 1802.

Om H. Sondell ega vi icke några upplysningar. J. A. Malmgren och hans syster Beata Elisabeth voro barn af förste inspektoren i packuset Anders Malmgren. Broderns yrke känna vi icke, men han lär hafva dött 1804. Systemen säges hafva haft lysande och väl odlade själsgåfvor. Hon gifte sig med öfverdirektören D. A. Theel, en af sin tids bästa kirurger. Bland hennes väninnor nämnes fru Schröderheim.**

Jemte sällskapsnöjen hade orden i början också andra syften, icke ringare än »allmaktens ära», och i orden fick då ingen intagas som icke bekände sig till den evangeliskt-lutherska läran. Orden skulle sysselsätta sig med sådana göromål och oskyldiga nöjen

* C. Eichhorn: Bellman och hans senaste biograf. Sthlm 1879.

** P. E. Bergstrand: Blad ur Stora Amaranther-Ordens häfder (ännu i manuskript).

som ej kunde misshaga det »allseende ögat». Snart förvandlades detta sällskap dock från ett ordenssamfund af mindre betydande ofrälse personer till ett förnämt gille för Stockholms högre samhällsklasser. Det hade sina sammankomster först i eget hus, den s. k. Piperska Muren,* sedermera i Westmanska huset** vid Kungsbacken och egde då del i den egendomen, innan den såldes till vetenskapsakademien, hyrde sig sedan in i enskilda lägenheter, på 1840-talet i De la Croix' salong vid Brunkebergs torg, men öfverflyttade slutligen till Börsen.

Fem år senare än Amaranthen stiftades ett annat danssällskap, *Innocence-orden*, som räknar sin tillvaro från den 7 November 1765. Som stiftare angifvas Berndt Otto Stackelberg och Anders Hedenberg, hvilken senare var sällskapets förste ordensmästare. De närmast följande voro Nils v. Rosenstein, statsrådet frih. G. F. Åkerhjelm och öfverste-kammarherrn, grefve M. Lewenhaupt. Orden sammanträdde först på Piperska Muren under det Amaranther-orden rådde om denna egendom, sedermera i Westmanska huset och följde Amaranther-orden under dennes kringvandringar för att slutligen, liksom denna, stanna å Börsen.

Närmare århundradets slut uppstod ett mycket fint och förnämt sällskap, *Pour l'Amitié & Confidence*, hvars stormästare var öfverstelöjtnanten, frih. Fr. Åkerhjelm och ordensmästare löjtnanten vid Adelsfanan, frih. S. G. Åkerhjelm. Sällskapets förste sekreterare var fändriken vid »högstsalig hennes majestät enkedrottningens regemente», frih. E. A. Åkerhjelm. Sällskapet egde äfven hedersledamöter, och bland dem nämnas 1799 fröken Adelaïde Guldenchrone i Köbenhavn, hr L. Guillaume de Chartres i Paris, fröken Louise Marie de Beaujolais i samma stad och flera andra med klingande namn.

Men under det de bacchanaliska sällskapen drefvo gäck med mysticismen och sjelfva likväl omgäfvos sig med mystiska ceremonier

* Denna i Gamla Stockholm ofta omtalade egendom på Kungsholmen hade tillhört presidenten i kammarkollegium, grefve Carl Fredrik Piper, här ofvan omnämnd som ordförande i Awazu- och Wallassisorden. Den till egendomen hörande trädgården var med sitt växthus, sina alléer, grottor, bildstoder, m. m. en af de förnämligaste lustparker i Stockholm och omgifven med en hög stenmur, efter hvilken hela egendomen uppkallades. Stället egdes 1756 af C. F. Pipers måg, grefve Erik Brahe, som det året halshöggs. Det såldes derefter till en fransman vid namn La Fond, då en stor del af trädgården förstördes. Sedan köptes egendomen af Amaranther-orden för att slutligen, 1807, öfvergå i Coldinu-ordens ego.

** På den tomt, der St. Olofs eller Adolf Fredriks församlings komministergård förut stått och som 1798 såldes till »Bryggarekungen» Abraham Westman Lorenszon, bygde denne ett ståligt hus, hvilket 1811 såldes till Abrahams bror, bryggareäldermannen och ryttmästaren Isak Westman, och Amarantherorden, men 1828 köptes af vetenskapsakademien.

samt de glada dansordnarne och andra för den finare sällskapsglädjen inrättade samfund roade det njutningslystna Stockholm, stiftades ännu ett sällskap, hvilket i sig innefattade kanske alla de nu nämnda syftemålen och som, i likhet med Timmermansorden och Coldinorden, hållit sig lifskraftigt ända till våra dagar. Det är *Svea-orden*, hvilken också räknar sina anor från slutet af förra århundradet, ehuru den berömde fornforskaren J. G. Liljegren förmenat, att den skall leda sitt ursprung tillbaka till 1500-talet och då utgjort en afläggare af ett anglosachsiskt eller engelskt samfund. Som vi icke tillhöra det lysande samfundet och sålunda ej ega tillgång till handlingarne, måste vi begagna oss af de tryckta urkunderna.*

Några vänner som på 1790-talet plägade träffas hos fru Weur, på den s. k. Engelska källaren (belägen antingen i Frimurarordens gamla hus eller Auktionsverkets nu varande på Riddarholmen), öfverenskommo att bilda ett sällskap för att under »vänskapens, nöjets och måttlighetens lagar fördrifva några lediga timmar». Dessa vänner, 11 till antalet, utgjordes af 6 officerare vid flottan och 5 handlande. Den 19 Oktober 1793 sammanträdde dessa och konstituerade sig, hvarvid de antogo namnet »Gibraltarboarne». Strax derefter »höll de loge», utdelade dekorationer, valde de »nio höga embetena». Ordens historiker antager, att namnet tagits af benämningen på det rum å Engelska källaren der vännerna först brukade samlas. Sällskapets ordförande kallades kommandant. Engelska flaggan jemte den svenska brukades vid processioner, och sällskapet hade till valspråk antagit *Friendship united*. Snart vann sällskapet rykte om sig att vara en politisk klubb, hvarför en förordning utkom som förbjöd allt talande i politik. Emellertid skall ryktet hafva varit anledningen till att sällskapet redan samma år (1794) i Maj antog svenska seder och namnet ändrades till *Sällskapet Svearne*, hvilket namn först 1830 utbyttes mot det nu varande *Svea-orden*.

För att gifva en föreställning om den oändliga mängd ceremonier i den högre stilen som denna orden ännu för 50 år sedan plägade iakttaga, meddela vi ur dess, år 1835, tryckta ceremoniel,** hvilket icke kan vara någon hemlighet, följande tågordning i den till en fornnordisk konungasal inredda festlokalen.

1:o. Ceremonimästaren, med staf, går mycket långsamt framför musik-korpsen.

2:o. Musik-korpsen, 2:ne i hvarje led.

* Några blad ur *Svea Ordens Häfder*. Sthlm 1871.

** Hufvudgrunderna för ceremonielets första afdelning uppgifves vara hemtad ur *Jus Aulicum antiquum Norvægicum* eller ett Hirdskrå utgifvet i Köbenhavn 1673 jemte andra fornnordiska källor.

- 3:o. Sangmaderne, med hvita kåpor och röda tockar, utan skägg, 2:ne i hvarje led.
 4:o. En Härold, med spira.
 5:o. Första och Andra gradernas Svear, 2 i hvar led.
 6:o. Ordens-skölden bäres af skattmästaren.
 7:o. Svenska och Ordens-Fanorne i bredd bäras af 1:sta och 2:dra Adjutanterna.
 8:o. Styrmadur, med kommandostaf, efter honom Place-Majoren och Tygvårdaren, på ett led, med sina tjenste-tecken.
 9:o. En Härold, med spira.
 10:o. Tredje, Fjerde och Femte gradernas Svear, 2 i hvar led.
 11:o. En Härold, med spira.
 12:o. Svenska och Ordensfanorna bäras af 2 distinguerade män i 4:de graden.
 13:o. Fostbrödrasvärdet, på ett hyende, hvilket svärd ställes bredvid högsätet i Kungasalen, bäres af en distinguerad Tignarman.
 14:o. Fostbrödraskölden på en förgylt bardisan, bäres af Skattvårdaren i Tignar-mannaklassen.
 15:o. Ordens-Jarlen, med kommandostaf.
 16:o. Sjette, Sjunde och Åttonde gradernas Svear, 2 i hvar led.

Nu skulle man tro, att den långgrandiga processen vore utgången, då alla graderna passerat, men så är det ej, ty det viktigaste återstår: nu börjar igen för det

- 17:o. En Härold, med spira.
 18:o. De blifvande Jarlarnes Följesvenner bära hvar för sig, på ett hyende, för hvarje Jarl dess hjälm, sköld och svärd, detta senare fäst vid sin bindel, 2 i hvarje led . . .
 19:o. Märkismännen bära Jarlarnes banér ouppvecklade, som rättadt gevär i arm . . .
 20:o. Jarlarne som skola installeras . . .
 21:o. Förut installerade Jarlar . . . i full rustning med vapen.
 22:o. Ordens-Prelaten, klädd i sin hvita skrud och höga förgyllda mössa, med Helgonskrinet på ett hyende, företrädd af tvenne Korherrar i hvita skjortor och blotade hufvuden . . .
 23:o. De Riddare, som ej bära rustningar af 7:de, 8:de och 9:de graderna jemte Drottarne äro klädde som Korsriddare, i hvita kåpor med påsydda stora röda Kors på bröstet.
 24:o. Drottarne i sina rustningar . . .
 25:o. Svea Banéret, bäres af Amiralen.
 26:o. Högste Drotten omgifven af Andre och Ordens Drottarne . . .
 27:o. Chefen eller rättare Marskalken med staf framför vakten.
 28:o. Högste Drottens vakt . . .

Att med sådana yttre företräden det icke gick an att tala vanligt menskligt tungomål blef en naturlig följd. Derfor finner man till och med under den, som det skulle tyckas, minst ledsamma afdelningen eller gästabudet en sådan omständighet som denna:

(Blåses fanfarer i 3 omgångar.)

Högste drotten talar:

»Öfver-Munskänk och Skänke-Svenner, gören Eder skyldighet, — och I, gode Herrar och Svea män, bereden Er, att med mig dricka de nya Svea Jarlarnes välgångsskål!»

Efter en half trycksida med ceremonier fortfar drottens:

»Ädle Jarlar! På förfädrens vis, dricker jag Eder välgångsskål».

Derpå ropa alla: »Våra Jarlars välgångsskål!»

Den äldste af de nye jarlarne stiger upp och säger:

»Vördade Högste Drott! och (vändande sig till de närvarande på högra och venstra sidan) Gode Herrar och Svea män! för Eder skål tackar!»

Och det är nu som den allmänt bekanta, af många utom orden sjungna, visan stämmes upp:

Svearne fordomdags drucko ur horn,
Togo in städer, vallar och torn;
Vi än i dag
Ha samma lag,
Hvem för oss an?
Jo, Kommendanten, så heter han.

Under det att andra stämman varierar texten och melodien, rullar basen fram sin egen slingrande bana med »Fordom var den satsen gifven i vår bygd att vid en visa dricka ur sitt horn», etc. Derpå sjunges »I gamla Svea land», med flera — »om tiden så medger» — tillägges försigtigt nog.

Redan 1794 beslöts, att en sommarhögtidsdag skulle firas med seglats å 10 slupar, utom chefsfartyget. Affärden skedde från bryggan utanför sällskapets samlingsrum, sålunda från Riddarholmen, och målet blef den i granskpet af Drottningholm belägna holmen Krankängen, »der natten tillbragtes och hvarest påföljande dag, den 20 Juli, högtidsdagen firades med åtskilliga ceremonier och den ännu brukliga jernflaggan, hvarå finnes måladt i rött afbilden af en fyrkantig borg med runda torn i hvitt fält, till minne af dagens högtid, å stället planterades, hvarefter middag intogs å Björnholmen». I senare tider, då segelsluparne ersatts af ångbåtar, ändrades kosan till mångahanda ställen, men först 1829 till Vasaholmen, eller som den sedan kallades Sveaholmen, der ordensmärkena uppsattes (fig. 181), och der sällskapet firade sin sommarfest, hvilken äfven för Stockholms allmänhet i lång tid var en festlig tillställning, i synnerhet om aftonen, då man strömmade ut för att se på det fyrverkeri som alltid afbrändes under resan till baka till staden. Hemfärderna från dylika fester skedde alltid under buller och glam och i Stockholms folkspråk skall minnet deraf ännu vara bevaradt i uttrycket »Lefva Svearne».

För vinterfesterna hafva efter Engelska källaren åtskilliga lokaler varit begagnade såsom: källarmästar Hallströms lokal vid Hötorget, Hamburger Börs (efter 1799), Tyska Lejonet, Kirsteins hus

vid Munkbron, Börsen, W. W:s hus på S:t Paulsgatan, Kirsteinska huset vid Clara Strandgata, och slutligen ånyo Börsen, der orden ännu har sitt tillhåll.

Ungefär samtidig med Svea-orden är *Neptuni-orden*, hvilken skall hafva stiftats af några svenska sjökaptener under en öfvervintring i England och sedan förts till Stockholm. Sällskapet har, liksom många andra ordnar, sitt ändamål i välgörenhet och understödjer behöfvande sjömän samt deras enkor och barn, och det är nu snart i hundra år som det utöfvat en sådan verksamhet. Under sina utfärder sommartiden till Stockholms omgifningar har Neptuni-orden satt upp sitt

märke, en neptunigaffel, än här än der på klipporna i skärgården. Andra ordnar hafva lemnat efter sig likadana minnen eller »emblem», hvilka sannolikt skola i en framtid erinra om de stockholmska sällskapsordnarne långt efter det dessa ej mera finnas till.

Ett sällskap som otvifvelaktigt måste räknas till vitterhetssamfunden var det 1810 af Lorenzo Hammarskiöld stiftade *Pro Joco*, men hvilket ej tyckes hafva haft något synnerligt inflytande på de stockholmare som intresserade sig för ordensväsendet och sjelft ej heller väl var något egentligt ordenssällskap.

Af gladare betydelse synes *Gröna Rutan* hafva varit. Detta sällskap har förväxlats med *Pro Joco*, men är helt och hållet fristående, om de två sam-

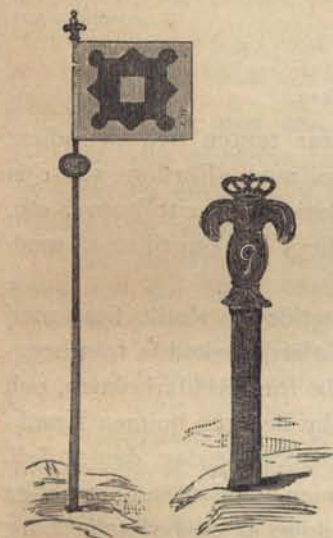

Fig. 181. Svea-ordens märken på Vasa- eller Sveaholmen.

funden också hade flera ledamöter gemensamma och främst bland dem den i vår literatur så bekante expeditionssekreteraren Askelöf samt den ej mindre kände generaldirektören Claes Livijn.

Gröna Rutan stiftades icke förr än 1816, således åtskilliga år senare än det först nämnda sällskapet, och var af en afgjordt sällskapligare och gladlyntare art. Hvad Fryxell anfört om detta sällskap och som åberopats af B. E. Malmström är tämligen opålitligt och till en del äfven fullt oriktigt. C. D. af Wirsén har visat*, att *Pro Joco* hade ett mera afgjordt literärt intresse, då *Gröna Rutan* äfven var en glad orden, och till stöd derfor anfört några uppgifter

* I uppsatsen om Claes Livijn, införd i första och andra häftena af *Svensk Tidsskrift*. 1870.

ur de i kungl. biblioteket förvarade handlingar rörande det sist nämnda sällskapet. Arvid Ahnfelt har likaledes satt Gröna Rutan på hennes rätta plats.*

Att namnet skulle, såsom Fryxell angifver, härleda sig af »samlingsrummet vid Köpmantorget» vederlägges fullständigt af sällskapets handlingar. Såsom sagdt, har C. D. af Wirsén meddelat något ur dessa handlingar, men vi taga oss friheten att ytterligare plocka ur dem. De äro i handskrift, innehållande »receptioner och ritualer m. fl. handlingar af vigt», och på dem finnes antecknadt, att de påträffats i Livijns efterlemnade papper.

Framför *Fundamental-stadgar för ledamöterna af den oförbränneliga, outransakliga och smaragdglänsande Gröna Rutan*, hvilka äro bundna i grönt pappband, som har form af en sned ruta, finnes inhäftad tryckt förteckning öfver »Kongl. Privilegerade Sällskapets Pro Vino et Veritate Gröna Rutans Herrar Ledamöter», och i marginalen stå de verkliga namnen med blyerts.

Öfver-orator var Gert Wollenweber (Askelöf); hofförgyllare Peter Boström (arkitekten P. A. Nyström); storgevaldiger och generalinvisitor Olof Mollbergsson (Livijn, då krigs-justitiarie); lif- och muntrumpetare Hilarius Stendecker (kammarmusikus Hildebrand); sanningens boktryckare och lögnens fader (boktryckaren och bokhandlaren C. E. Deléen); brefställare Mollberg, fadern (C. F. Dahlgren); rikstranslator och ordförvänder Jonas Magnus Appelstubbe (J. M. Stjernstolpe); hof-inköpare Kolmodin af Kellarcreutz (Langenberg).

De flesta ordensnamnen voro tagna efter Bellmansfigurer, men äfven andra funnos, t. ex. Jean Maria Farina, som bars af C. M. af Lehnberg, Stortumblaren, som var Georg Scheutz benämning, o. s. v.

I stadgarna läses: »Som erfarenheten visat, att man här i landet för att hafva roligt, behöfver nödvändigt vissa konstiga tillställningar, kända under namn af ordensceremonier, och några goda vänner, som gerna vilja hafva roligt af, med och åt hvarandra, befara att i en framtid denna åsytan kunde blifva oupfylld, derest ej på förhand nödiga anstalter vidtagas till främjande af ett så gladt och nyttigt ändamål; ty skall, på sätt och med vilkor här nedanför finnes stadgad, Ruta hållas.»

Man upplyser äfven, att Gröna Rutan är namnet på ett sällskap af bekanta och goda vänner, som på obestämda tider sammanträda för att skratta åt sådant folk som i afvaktan af mycken vishet och stora hemligheter låta sig recipieras i detta broderskap;

* Bellmanska sällskapet: Humoresker och silhuetter, tecknade af Arvid Ahnfelt. Sthlm 1877.

efter hvilket viktiga göromål en eller flera bälar, allt efter närvarande ledamöternas antal samt råd och lägenhet, skola under sång och munterhet uttömmas för att sålunda under några ögonblick dränka detta livvets måhända ej lättburna bekymmer.»

Namnet *Gröna Rutan* angifves uttryckligen vara taget efter den »ojemförligt väl stickade, fast nu mer af ålder något trasiga natt-tröja af grönrutigt skotskt tyg som en af nu närvarande ledamöter, högtiden till prydnad sig iklädt.» Denna trasiga tröja skulle alltid anses som sällskapet Palladium och vid alla sammankomster utgöra ordförandens högtidsdrägt.

Till »undvikande af ledsnad» skulle nytt ceremoniel uppgöras för hvarje ny reception. Blott *en* grad skulle finnas. Som sällska-

Kämpe Dahl
(Exp.-sekr. Borelius).
Glock
(Arkitekten Nyström).

Janke Jensen
(borgmäst. Björök).

Ulla Winblad
(Axel Raab),
Movitz
(P. Westerstrand).

Bergströmskan
(H. Schlytern).
Mollberg
(Lars Hjortsborg).

Fig. 182. Bellmanska Sällskapet.

(Efter en i k. biblioteket förvarad handteckning af C. F. Laurén).

pets hemlighet var *ingen*, kunde den af hvar och en fritt omtalas. Inga fasta embeten skulle finnas, ej heller någon skattmästare eller kassa, utan borde sammanskott göras vid hvarje sammankomst. Ingen politik fick vid sammankomsterna sysselsätta ledamöterna, »endast enighet, glädje och munterhet».

Som sällskapet stiftades på Nicanors dag, så valdes Nicanor (»hvars möjliga egenskap af helgon för öfrigt är oss obekant») till sällskapet skyddspatron, och högtidsdagen skulle alltid hållas på den dagen, den 10 Januari.

Uppgiften var fullkomligt bacchanalisk, och sällskapet samlades på än den ena, än den andra källaren. En gång, på högtidsdagen 1822, utgafs ett handskrifvet tidningsblad, kalladt *Rutans Dagligt*

Allehanda. Detta innehåller bland annat »taxa för Januari månad, hvarefter Rutans källarmästare hafva sig att efterrätta vid Rutamännens sammankomster» . . . »Källarmästarne våga icke hålla Rutamännen till handa annat än god och varm punsch. Finnes annorlunda, och är punschen illa tillagad, unken eller allt för bask eller befinnes den ega undermål, vare den genast confiskabel, och böte tillverkaren 15 kronsupar, 12 buteljer läpgkork eller s. k. bättre måltidsdricka samt en rykande bål, och vare den confiskerade varan gifven åt Rutans dräng.»

Äfven Gröna Rutan fick skatta till förgängelsen. Sedan sällskapet på många år icke haft någon sammankomst, samlades några af dess medlemmar ännu en gång, den 10 Januari 1841, för att med

Fredman
(Adolf Bellman)
Jergen Puckel
(Lilmed, Ekman).

Magister Gåse
(C. F. Dahlgren).

Grälmakar Löfberg
(Ridm. Berger).

Stadsfisk. Collin
(H. M. Munthe).
Knappe
(N. W. af Zellen).

Kolmodin
(N. A. Fredin).
Mälareu Ek
(C. F. Laurén).

Fig. 183. Bellmanska Sällskapet. Efter C. F. Laurén.

en »måttlig måltid» fira den 25:te årsdagen af Rutans stiftelse. Uppmaningen utfärdades af Claes Livijn och C. F. Dahlgren. Bland dem som tecknade sig för att deltaga voro Askelöf, Nyström, protokollsekreteraren Vougt, revisionssekreteraren Dahlström, advokatfiskalen Boman, kamreraren Bolin (kallad »nordiska kraften»), k. bibliotekarien Arwidsson, m. fl. Bokhandlaren Deléen (då 74 år) hade på listan skrivit »sjuklig». Protokollsekreteraren Blidberg (den bekante musikidkaren och musikkritikern) var för tillfället sjuk. Middagen egde rum på Stallmästaregården.

Bland handlingarna finnes också den af Pierre Bichard, den bekante värden på Stallmästaregården, utfärdade och undertecknade räkningen, hvilken vi, såsom ett litet bidrag till minnet af Gröna Rutans sista sammankomst, här meddela:

Nota:

Middag för 15 personer à 3 rdr	45
6 bout. St. Julien N:o 1 à 4 rdr.....	24
2 d:o Bästa Portvin	7
2 d:o Madeira	7
2 d:o Porter	1.24

Till bålen:

4 bout. Rhenskt à 3 rdr	12
4 d:o Mosel » » »	12
2 d:o Champagne	10
Socket och svensk pomerans.....	4.12
Cegarar.....	1.42
Waxljus	5.24
Kuskarne	32

Summa Rdr Rgs 130.40 sk.

Såsom man ser, hade Pierre Bichard eller hans notförfattare räknat 2 sk. sig till godo.

Och dermed afslutas Gröna Rutans historia.

Af en viss likhet med Gröna Rutan, dock af ett mera vittert innehåll, var *Bellmanska sällskapet*, som stiftades i »November, den femtonde dagen», 1824 och hade till ändamål att »åter uppkalla den glada och komiska verld, som lefver, röres och hafver sin varelse i Fredmans sånger och epistlar».* Den författare vi anføra har utförligt tecknat detta sällskap, och vi vilja här, för att icke förbigå det, då vi tala om Stockholms ordenssamfund, endast efter honom erinra, att stiftarne voro den redan omnämde bekante Bellmansångaren, kapten Axel Arvid Raab, sedermera komministern i Storkyrkan C. F. Dahlgren (då ännu komminister i Ladugårdslandet och boende i n:o 12 Storgatan), då varande statskommissarien, sedermera presidenten Westerstrand, rådman Berg, kapten Kjellin och rådman Berger.

Dessa sex glada och trefliga bröder, heter det i Dahlgrens, af Ahnfelt åter framdragna och offentliggjorda *Protokoll hållet på spetsen af ett bränvinsglas*, befunno sig, emellan 6 och 7 på aftonen, vandrande ute på åtskilliga trakter, då helt hastigt en själavandring med dem föregick, så att Ulla Winblads ande for in i Raab och Movitz' i Westerstrand, under det rådman Berg förvandlades till Fader Berg, namnsdagsblåsaren i Katrinatrakten, kapten Kjellin vardt en ny Kristian Wingmark, och i rådmannen och kryddkrämaren Bergers bod nedsteg grälmakar Löfbergs ande och for in i bodegarens kropp. Dahlgren förvandlades samtidigt till magister Gåse. De nyförvandlade sammanträdde på källaren Äplet på Ladugårdslandet, och der stiftades sällskapet.

* Arvid Ahnfelt: *Bellmanska sällskapet, humoresker och silhuetter*. Sthlm 1877.

För inträde i sällskapet fordrades att vara en glad och jovialisk man med förmåga att sjunga eller teckna. Om man, i saknad häraf, egde något »utmärkt kroppslyte», vore enögd eller puckelryggig eller företedde en försupen fysionomi, kunde man dock intagas, n. b. med alla närvarande ledamöters bifall. Ett vilkor var ock att kunna förtära bränvin och sillsallad. Sällskapet sammanträdde högst en gång i månaden och firade sin årliga högtidsdag den 4 Februari, Bellmans födelsedag.

Bland de mera framstående medlemmarne voro den glade skalden Stjernstolpe, inom sällskapet kallad brodern Wetz, och sidenkramhandlaren Adolf Bellman*, den store Carl Michaëls son, hvilken i sällskapet bar namnet Fredman och i dess handlingar efterlemnad åtskilliga qväden, samt den oförliknelige sångaren Raab, hvilken vid festerna i kostym utförde Ulla Winblads roll.

Vi äro i tillfälle att lemna en afbildning af en högtidlig procession i Bellmanska sällskapet. Originalen är tecknad och färglagdt af generalkrigskommissarien Laurén, inköpt från hans dödsbo och nu i kungl. bibliotekets ego.

Processionen öppnas (fig 182) af Kämpendahl och Glock, den förre utförd af expeditionssekreteraren Borelius, den senare af arkitekten, professor P. A. Nyström (Scholanders morbror och svärfar). Derefter dansar Janke Jensen (borgmästaren Björck). I ledet derefter synas Raab och Westerstrand, den förre såsom Ulla Winblad, den senare i Mowitz' skepnad. Närmast följa Bergströmskan (kungl. räntmästaren Schlytern) och Mollberg (Lars Hjortsberg).

Fortsättningen af processjonen (fig. 183) börjar med Fredman (Adolf Bellman) och Jergen Puckel (lifmedikus Ekman), efter hvilka den långe magister Gåse (Dahlgren) framklifver med korslagda armar. Gåses närmaste efterträdare är grälmakar Löfberg (rådman Berger), hvarefter åter synes ett par: stadsfiskal Collin (hofrättsrådet Munthe) och Knapen (protokollsekreteraren af Zellén). Det sista paret utgöres af Kolmodin (öfverkommissarien Fredin i civilstatens pensionsinrättning) och målaren Ek (generalkrigskommissarien Laurén).**

Bland de glada ordnar som öppnade sig för äfven qvinliga medlemmar hafva vi nämnt de förnämsta som stiftades i förra århundradet. Men äfven i vårt århundrade hafva sådana uppstått.

År 1805 stiftades *Nytta af Enighet*, ett sällskap som visade stor dramatisk verksamhet. Dess »repertoire öfver de Théâtre-Pièces

* Se sid. 86—87.

** Ännu några figurer finnas på Lauréns teckning, men då vi icke kunnat upp-daga hvilka de äro, hafva vi uteslutit dem på vår efterbildning.

som finnas och kunna spelas» * vittnar härom. Den innehåller 54 kvartsidor text och upptager namn både på teaterstyckena, till ett antal af 40, och de spelande. Man finner sådana stycken som »De okände eller verldsförakt och ånger», »Redlighetens seger öfver förtälet», »Den förförda flickan», »Tvillingarne», »Eremiten eller fadershjärtat», »Falska blygseln», »Konstmakaren», »Capitain Puff», »Didrich Menschenschreck», m. fl.

Då detta sällskap upplöstes 1815, ingingo dess medlemmar i den nya *Aurora-orden*. Enligt denna ordens handskrifna stadgar, daterade den 21 November nyss nämnda år,** skulle dess »förnämsta göromål vara att med glada tidsfördrif vid lediga stunder skingrade bekymmer som äro oskiljaktliga från dagens mödor». Dessa tidsfördrif skulle förnämligast bestå i teatraliska öfningar och, i brist af sådana, i dans.

Sällskapets högste embetsmän voro: en stormästare, en ordförande, en teaterföreståndare, en skattmästare, en musikdirektör och en sekreterare. Denna styrelse kunde till sitt biträde antaga en »stor ordningsman», en ekonomimästare och en ceremonimästare.

Fig. 184. Aurora-kedja.

Alla af sällskapet, som af naturen egde någon talang för det teatraliska, voro *ovilkorligen* skyldiga att den

samma använda till sällskapets nöje och ej undandraga sig att denna skyldighet fullgöra så ofta derom anmodades af teaterföreståndaren.

Inträdesafgiften var 6 rdr 32 sk. banko för »kavaljer» och 3 rdr 16 sk. banko för ogift dam, utom hvad dekorationen kostade. Sällskapet bestod af fyra grader för hvardera könet, med olika, ganska granna dekorationer, och dess utom skänktes en dyrbar kedja med stjärna åt en inom orden högt ansedd person (fig. 184). De damer som i sällskapet hade sina män betalade endast dekorationen. Dess utom erlades en årsafgift af 4 rdr banko för herre och 1 rdr banko för fruntimmer. Manlig ledamot skulle hafva fyllt 15, och qvinlig 12 år.

Stadgarne äro undertecknade af Z. Strindberg (kryddkrämare och stadsmajor), R. Kock (kamrerare), P. M. Ring (skraddare), L. C. Hasselgren (fabrikör) och Joh. Hofgren (ingenjör).

Om man genomgår matrikeln, finner man att ledamöterna i allmänhet tillhörde borgarklassen och de lägre tjenstemannagraderna.

* Gåfva af boktryckaren P. G. Berg till Nordiska Museum 1880.

** Benäget oss meddelade af fabrikören C. G. Mineur.

En och annan militär, till och med högre, fans dock. Man igenkänner många inom Stockholms medelklass bekanta namn. Några af de yngre ledamöterna på slutet af 1820-talet torde väl ännu lefva.

Orden ärfde »Nytta af Enighets» dramatiska répertoire och utvecklade stor lifaktighet under stadsmajor S:s stormästarskap, hvilken sjelf uppträdde som dramatisk författare under de fjorton år, hans regemente varade. Tre af dessa hans stycken äro tryckta: »Den ädelmodige älskaren», dram i tre akter (1809), »Namnsdagen», lustspel i en akt, med prolog, uppfördt på Aurora-ordens teater d. 26 Februari 1816, då densamma första gången öppnades, samt »Auroras Fest», divertissement i en akt, uppfördt på ordens högtidsdag 1820.

Det sist nämnda stycket är ett herdespel i den gamla stilen med all dess oskuld. Scenen är i Arkadien; herdar och herdinnor fira Auroras fest; tvenne åldriga makar, Menaleas och Aimena, deras barn Timon och Lycoris, Thyrsis och Melicerta, ett ungt, nygift par, med flera kombinera den enkla handlingen som stilla rör sig fram mot slutscenen, då »en ljuflig musik höres» och »teatern upplyses af ett sken som allt mer ökas likt morgonrådnadens och beådar gudinnans ankomst».

Aurora visar sig på en char i fonden af teatern. Folket faller tillbedjande ned.

•

AURORA (till folket):

På himlahvalfvets höjd, der dagens ljus jag tänder,
Och, Solens förebud, dess helsning jorden sänder,
De offer värnaden och troheten mig gett,
Och jag de böner hört från edra hjertan flutit.
De suckar oskulden och tacksamheten gjutit.
Med glädje har jag känt Arkadier Er igen:
Sett Fädrens tro Er kär och heligt vårdad än.
etc.

Aurora stiger upp i skyn. Calcas går fram och offerar. En gammal herde sjunger till Minnet, en ung herdinna om Hoppet, en annan herdinna till Kärleken. Det hela slutar med quartett, solo och kör och gör ett godt och trohjärtadt intryck samt saknar alldeles den uppskrufning som skulle kunna väcka löje.

Bland sällskapets quarlåtenskap finnes äfven ett tal hållet af *Lars Johan Hierta*, då en ung extraordinarie, hvilken som en son af den nya tiden icke fullt kunde njuta af de gamles naiviteter från förra århundradet. Talet, uppfordrat på väf, är sju och en half alnar långt och affattadt i en högtrafvande parodisk stil. Det innebär ett upprop till sällskapet att låta måla då varande stormästarens, kammarrådet Grundéns porträtt, såsom förut egt rum med den då

aflidne stormästaren, hvilken blifvit afbildad af professor Sandberg. Såsom tillika varande en af Hiertas få efterlemnade otryckta skrifter, tveka vi icke att återgifva detta tal:

»Då vår oförgätliga *Förste Stormästare*, Glädjens och Ungdomens vän, bortrycktes ur våra armar af den allhärjande döden, hvad var det då som stillade *Vår* klagan och gaf lindring i smärtan? Månne icke det intill visshet gränsande hoppet, att *Han* till sin *Efterträdare* utkorat den man, som allmänna rösten dertill kallat? . . .

GRUNDEN har sedan oåterkalleligen förenat sina öden med detta samfunds. GRUNDEN och AURORA, så att säga med hvarandra sammangjutna, framställa nu ett och samma begrepp — GRUNDEN är nu mera vårt A och O, Vår begynnelse och ända. Utrustad med mannaålderns hela kraft, skall Han fullborda det verk, Han i en lycklig stund påbörjade. Och *Wärde Bröder* och *Systrar!* hvad han redan för Vårt samfunds bestånd, förökelse, trefnad och lugn, dess glans och rygte tänkt och utfört; derom tarfvas här inga ord; *Öfvertygelsen* talar i hvarje bröst; derom hviska sjelfve dessa murar.

Ett Folk hedrar sig sjelft, då det vet att värdera sina stora minnen, sina *Styresmäns bragder* och *vakor*. Blygd öfver ett Folk som afhålls från en tacksamhetsyttring genom småsinnets beräkningar!

Undertecknade Ledamöter af *Aurora-Orden* framträda i dag med den önskan, att Vår högt aktade Stormästares Brodren GRUNDENS bröstbild måtte, så fort ske kan, målad i olja af samma Konstnärns hand, som gaf Oss framlidne *Stormästarens* bröstbild, blifva uppsatt i Ordens Sessions-rum, såsom ett svagt, men välment tacksamhets-offer af *Vår Orden* . . . Vi inbjuda samtidigt *Bröder* och *Systrar* att häri med Oss göra gemensam sak. Säkre att ej röna motstånd, då meningen är att framkalla ett arbete, som med vördnadens och kärlekens blickar skall betraktas af *Samtid* och *Efterverld*.

Stockholm den 27 Januarii 1830.»

Derpå följa underskrifterna till ett stort antal och af hvilkas egare några ännu lefva. Hierta skall vid tillfället hafva lagt rullen på golvet och gående baklänges uppläst densamma. Hans namnteckning saknas bland underskrifterna; men detta skall härröra af den omständigheten, att endast de förmögnare subskriberade och att författaren till skriften då icke kunde bland dem inräknas. Porträttet blef måladt af Sandberg, men dess öden äro oss okända. Ordens lokal var Kirsteinska huset vid Clara, och dess sammankomster voro på sin tid mycket eftersökta och roliga.

August Blanche har i sina berättelser gifvit en kostlig skildring öfver »En afton i Auroraorden», af hvilken framgår huru mycken ståt och tillrustning man gjorde för att fira en afliden ledamot, om ock krafterna icke alltid svarade emot viljan.

Auroraorden upplöstes omkring 1835 och uppgick då i *Nya Sällskapet*, hvilket åter i sin tur uppgick i *Thalia*, hvars stadgar äro daterade den 12 Oktober 1836 och som icke spelade någon större roll, men dock i många år med sällskapsspektakler roade Stockholms medelklass. Enligt de ursprungliga stadgandena, skulle sex eller åtta teatraliska föreställningar gifvas på kassans bekostnad hvarje år, men äfven konserter och musikaliska soiréer samt baler. Under vintern 1839—40 ökades teaterföreställningarna till *tjugufyra* — så var åtminstone i det årets arbetsprogram föreskrifvet.

Polymnia var ett teatersällskap som visade sig verksamt på 1820-talet, men var stiftadt redan i Maj 1815. Antalet medlemmar skulle ej öfverstiga 500, af hvilka 200 skulle vara fruntimmer. Inträdesafgiften erlades med 10 rdr banko och årsafgiften var först 5, sedan 6 rdr 32 skillingar banko, hvaraf kan ses, att medlemmarne måste tillhöra de någorlunda välmående samhällsklasserna. Det gaf sina föreställningar i Kirsteinska arfvingarnes hus, nuvarande Lindska huset vid Munkbron. År 1830 firade sällskapet en minnesfest öfver sin aflidne ledamot, skalden Leopold. Den kungliga familjen var närvarande, och Leopolds tragedi »Virginia» uppfördes.

År 1828 utkom en broschyr, kallad: *Polymnia. Denna beryktade Ordens Historia från dess början intill närvarande tid. Berättelsen hemtad ur Ordens gamla Handlingar*. Den innehåller en mängd närgångna och till en del plumpa fantasiskildringar om Polymnias strider med Aurora och andra sällskap af samma syften.

Ett bevis på, huru de teatraliska nöjena älskades och idkades under 1830-talet är att, i synnerhet bland småhandlande och handtverkare, oupphörligt nya sällskap uppstodo, hvilka hade till ändamål att »spela spektakel». Så stiftades 1834 ett sällskap som under namn af »Nytta och Enighet» gaf teatraliska föreställningar i Westmans »Fåfånga» vid Sabbatsberg. Fyra år senare upprättades sällskapet »Nöje och Vänskap», också afsedt för sällskapsspektakel. Det skulle föra till för stor vidlyftighet, om vi företoge oss att uppräknat alla sådana »teaterordnar».

Men för dessa teaternöjen glömdes icke de ordenssällskap som åtminstone ville *synas* vara något annat än blott till lust och af hvilka vi redan omnämt de äldsta. Vid århundradets början funnos

i Stockholm några och sextio »akademier, sällskap och ordnar».* De flesta hade kanske blott kort varaktighet och ersattes snart af andra, men några njöto längre lifstid. Bland dessa var sällskapet *Redlige Svenskar* (fig. 185), som stiftades i anledning af tronföljarevalet den 21 Augusti 1810. Stiftarne voro »några vänner som vid underrättelsen (om valet) händelsevis voro till sammans och på stället öfverenskommo att, till minne af denna dag, bilda ett sällskap så väl för *nyttan* som för *nöjet*». Dessa vänner voro bryggaren och ryttmästaren Abraham Johanson Westman, en af kusinerna till »Bryggarekungen», stadsmajoren Z. Strindberg, kryddkramhandlaren Gestrin och konditorn Plön. Redan 1812 räknade sällskapet flera hundra ledamöter, och antalet ökades ytterligare under de följande åren. År 1824 voro de ledande personerna nyss nämde Strindberg, bryggaråldermannen och ryttmästaren Isak Lorenzson Westman, bror till »Bryggarekungen», samt klädeskramhandlaren och kaptenen G. Westlind J:son (hade sin bod i n:o 9 Stadssmedjegatan).

Fig. 185. Redlige Svenskars kraschan.

Ordförande i orden hafva varit: stadsmajoren Strindberg, jernkramhandlaren Wedbom, öfverste Nordfors**, guldsmeden och stadsmajoren Linnelius, klädeskramhandlaren G. Westlind J:son, bankokassören Schön och kamreraren H. Krutmeijer. Genom köp kom sällskapet i besittning af åtskilliga föremål som tillhört de ofvan nämnda

Augustibröderna, i hvilken omständighet man kanske får söka anledningen till den föreställningen, att dessa begge sällskap skulle hafva ursprungligen varit ett och samma.

År 1854 väcktes fråga om sällskapets upplösande, hvilken också egde rum ett par år derefter, då den byst i hvit marmor af Carl Johan, som denne konung i början af 1840-talet skänkte till Redlige Svenskar, öfverlemnades till kungl. stenmuseum.

Redliga Förbundet var icke så förnämt som Svea-orden och Redlige Svenskar, men under några år dock ett ganska besökt ordenssällskap, hvars medlemmar till största delen utgjordes af handverkare och bodhandlare, men äfven en och annan statens tjänsteman. Sällskapet hette ursprungligen *S:t Olof*, och ännu finnas*** åtskilliga handlingar från 1828—32 som lemna några upplysningar om denna orden. Stiftaren var den bekante, i våra anteckningar

* C. C. Gjørwells anteckningar i handskrift å kungl. biblioteket.

** Känd teaterförfattare, andre direktör vid Dramatiska teatern 1790—99, vid Operan 1799—1818.

*** I kungl. biblioteket, från Svea Hofrätts arkiv genom S. U. Bergström.

förut omnämde Emanuel Mallén, hvilken i sin anmälan till öfverståthållareembetet uppgifver, att ändamålet skulle vara ett sällskap, hvars medlemmar vid lediga tillfällen från viktigare förrättningar skulle sins emellan medelst lofliga och oskyldiga tidsfördrif fördrifva en kort aftonstund, då hufvudsakliga ändamålet blefve att ihågkomma och understödja vår torftiga och behöfvande nästa. Mallén tyckes lägga vikt derpå, att detta »samfund eller gille» icke skulle anses som någon orden och ej hafva några grader, dock skulle hvarje ledamot under sammankomsten bära en sinnebild af St. Olof »som nyttjas med ett rött band i venstra knapphålet». Stormästaren, ordföranden m. fl. af styrelsen skulle hafva särskilda dekorationer. Oaktadt det icke skulle vara någon orden, hade sällskapet likväl åtskilliga ceremonier vid nya ledamöters upptagande. År 1832 delade sällskapet sig, och Mallén anhöll att få hålla St. Olof N:o 1. Det var, såsom i kapitlet om skolorna berättadt är, *Redliga Förbundet*, hvilket inrättade den första »borgareskolan» i Stockholm och öppnade denna den 1 Mars 1836.

Ett ordenssällskap med mer än halfhundraårig tillvaro är det ännu lefvande *V. B.* eller »Vänskapsbröderne», som stiftades 1827 af åtskilliga vaktmästare, en regementsväbel vid flottan, en tobakshandlare, en parmmätare och en materialförvaltare samt hade till hufvudsyfte »sann och oskrymtad gudsfruktan, uppriktig vördnad och trohet mot konung och fädernesland, sträng laglydnad och ett outtröttligt bemödande att understödja och hjälpa nödlidande likar.»

* * *

Vi hafva redan nämt något om de *politiska* klubbarne, men Stockholm hade i förra århundradet äfven klubbar med endast sällskapliga ändamål. Den första af det slaget tyckes vara stiftad 1784, enligt hvad man finner af »Förslag till en ny, alldeles ny *Inrättning* i Stockholm»* och der det heter: »Hundrade och hundrade personer finnas i Stockholm, hvilka sedan de slutat sina arbeten och dagliga göromål skulle önska att kunna få tillbringa en och annan stund i hederligt, upplyst och muntert folks sällskap, att der under rättas om intressanta nyheter, höra eller deltaga i angenäma samtal, m. m. och allt detta med beqvämlighet, utan tvång, complimentier och ceremonier. Icke kunna Spektakler, Assembléer, Conserter anses såsom ställen hvarest detta vinnes. Icke kan det sägas, att man på Caffehus, Billarder och Källare träffar de bästa sällskaper.»

* I kungl. biblioteket.

Ordnar och ceremonier ansågos ej heller kunna tillfredsställa det anförda behofvet, och likväl »böra vi lefva med våra likar» ... *Tout mortel isolé n'existe qu' à demi.* Derför hade några vänner och ledamöter af kungl. Patriotiska sällskapet* öfverenskommit att bilda en klubb. Ett välbeläget hus var utsedt, med större och mindre rum, snyggt möblerade och på bästa sätt eklärerade. Man skulle der finna en vald boksamling af mer än 2,000 volymer i åtskilliga vetenskaper, alla tidningspapper i Stockholm och landsorten, de mest intressanta franska, engelska, holländska, tyska och danska, ja ända till amerikanska gazetter och journaler, glober, kartor och sjökort, avertissementer, diverse notiser, priskuranter och kataloger, portföljer med estamper af berömda mästare, m. m., m. m. Den årliga afgiften skulle vara 8 rdr specie.

Huru vida denna klubb någonsin kom till stånd, veta vi icke, eller, om så var, huru länge den fortfor. Ett par år derefter omtalas en annan klubb, hvars stadgar, på franska, också finnas i kungl. biblioteket och som angifva, att det var ett sällskap för diplomater: *Statuts et Réglements d'une Société formée par le Corps Diplomatique et établie à Stockholm le premier Décembre 1786.*

Stiftelsedagen och namnet kunna gifva anledning att tro, det denna klubb varit första början till det sedermera så bekanta »Sällskapet». I första paragrafen heter det, att namnet skall vara *Société*. Men klubben af 1786 var dock uteslutande ett samfund af diplomater. Några andra ledamöter af landets egna medborgare kunde visserligen intagas, men endast som hedersledamöter.

Elfva år derefter finner man en annan *Société*, hvars stadgar äro af den 19 April 1797, som bestod hufvudsakligen af svenskar, till ett antal af tre hundra, men der äfven utländingar kunde vinna inträde. Afgiften var 1 rdr i månaden. Utländingar skulle hafva fritt tillträde under två månader. Alla hazardspel voro förbjudna. Det

* Stiftadt 1767 af presidenten Edvard Carleson (se noten sid. 220, der han dock orätt uppgifves hafva varit president i Kammar-, i st. f. Kommerskollegium) i samband med det redan bestående sällskapet *Pro Patria*, som påstås leda sitt ursprung från det af Engelbrekt och Carl Knutsson inrättade *Svenska Landtgillet*. *Pro Patria* hade 1766 förvandlats till ett slags ordenssällskap, dock icke af samma art som de vanliga, hvarför vi icke här ofvan upptagit det. Kungl. Patriotiska sällskapet kunde ej håller bevara sig från inflytandet af det mystiska ordensväsendet, som just på 1760-talet tog så rask fart, och omgaf sig i början med mycket hemlighetsmakeri. Med undantag af sekreteraren, voro ledamöterna till namnet okända för allmänheten. De båda sällskapen skilde sig snart från hvarandra, och en stark misshällighet rådde emellan dem. Ehuru icke utan intresse för hufvudstadens inre historia, kan striden mellan Patriotiska sällskapet och *Pro Patria* dock icke upptagas i dessa anteckningar om Gamla Stockholm, hvilkas omfång är strängt begränsadt.

var också uttryckligen förbjudet att röka tobak i något af societetens rum, icke ens i hofmästarens. Den vanliga tiden för middagsmåltids intagande var kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m. Så snart 130 eller 150 rdr influtit i lilla kassan, skickades 100 rdr till stora kassan hos herrar Schön & Schwan.

I slutet af 1800 uppträder det sedermera så bekanta *Sällskapet*, hvilket egt längst bestånd af alla Stockholmsklubbar. Stiftelsedagen var den 1 December.* I sällskapets »ordning och regler» af 1801 återfinnas ungefär samma stadganden som i de redan nämnda klubbarne. Den första styrelsen utgjordes af P. Bruhn, L. P. Meurk, L. Otter, Pehr Helin Ph:son, Didr. Engström, N. Settervall, G. Timan, W. R. Philipsén, J. Palm Sv:son, Th. Hallström, Chr. Hebbe och C. G. Ekholm. Sällskapets lokal var i Kirsteinska arfvingarnes hus vid Munkbron och öppnades hvarje morgon kl. 8 samt stängdes klockan 12 på natten. Middagsmaten skulle hållas färdig kl. $\frac{1}{4}$ 3, och aftonspisningen tog sin början kl. $\frac{1}{2}$ 10 e. m.

År 1807 beslöts, att ledamöternas antal skulle kunna vara 500, utom dem som höra till diplomatiska kåren. Årsafgiften bestämdes till 10 rdr bko, och inträdesafgiften till lika belopp. År 1813 höjdes årsafgiften till 12 rdr bko. Sedermera hafva flera nya reglementen tillkommit, såsom 1816, 1837, 1845, 1851 o. s. v., ända in i vår tid, och årsafgiften har småningom höjts ända till 50 kronor samt lika hög inträdesafgift. Ledamöternas antal har också höjts, ända till 700. Tobaksrökning har stundom varit alldeles förbjuden, stundom inskränkt till vissa rum. Hazardspel har alltid varit förbjudet, hvilket dock ej hindrat, att *högt* spel ofta förekommit. Tiden för middagsmåltiden har omvexlat, var efter 1837 års reglemente kl. 1— $\frac{1}{2}$ 4, men bestämdes 1858 till kl. $\frac{1}{2}$ 3—5. Från Nedra Munkbron flyttade Sällskapet till Bergstrahlska huset, sedan till Hôtel Rydberg och slutligen till sitt eget hus vid Arsenalsgatan och Blasiholmstorg. I äldre tider hade Sällskapet då och då musiksoiréer, dansassembléer och andra sällskapsnöjen, då damer voro inbjudna. Det omtalas i reseberättelser af utländningar som besökt Stockholm och berömmes af dem ganska mycket.

Inom halft annat årtionde efter Sällskapets stiftande tyckes Stockholm hafva haft behof af ännu en sådan klubb, hvarför *Lilla*

* Den ännu i Sällskapet förvarade förteckningen öfver stiftarne upptager 90 namn, bland hvilka man finner många bekanta, såsom Chr. Hebbe, Didr. Engström, Thom. Springer, L. N. Hegardt, J. A. Aspelin, N. Schönmeier, C. Zethelius, G. Timan, Chr. Dybeck, J. Gödecke, J. Bergman, O. J. samt J. Zethæus, B. och N. P. Beskow, Weylandt, A. Carstens, J. F. Warendorff, H. N. Schwan, J. G. Scharp, Abr. Westman (Bryggarkungen) och Isac Westman, G. och L. Collin, C. Röhl, J. de Ron, Joh. Westin (d. y.) och Jacob Westin, C. H. Grevesmühl och ännu andra bland hufvudstadens »högre borgerskap».

Sällskapet uppstod. Dess stadgar äro af den 26 November 1814 och visa, att denna klubb var af samma beskaffenhet som den förra. Ledamöternas antal skulle dock icke få öfverstiga 300, årsafgiften var 7 och inträdesafgiften 5 rdr bko. År 1829* höjdes årsafgiften till 8 rdr banko. Lilla Sällskapetets lokal var i Petersenska huset vid Munkbron, der det höll sig ända till sin upplösning på 1840-talet.

År 1817 stiftades det s. k. *Mindre Sällskapet*, som dock icke hade någon fast lägenhet, utan samlades på »ett bekvämt ställe antingen inom sjelfva staden eller ock icke långt ut på någon af stadens malmar». Inträdesafgiften var 4 rdr bko och årsafgiften 2 rdr. Sällskapet tyckes ej hafva haft lång lifstid.

I början af 1822 upprättades i greffliga Bondeska huset ett sällskap, som också kallades *Société*, der årsafgiften var 20 rdr bko och som skulle bestå af högst 250 ledamöter. Måhända att denna klubb var endast en fortsättning af den *société* på samma ställe som fans redan i slutet af förra århundradet. Dess vidare öden känna vi ej, och lika litet kunna vi upplysa om *Södra Sällskapet* som stiftades sommaren 1843 och hade till ändamål att »lemna tillfälle för bildade och välkände medborgare af alla klasser att sammanträffa och sysselsätta sig med konversation och lektyr samt anständiga och tillåtna tidsfördrif.» Ledamöternas antal skulle ej få öfverstiga 300, och årsafgiften var 6 rdr 32 sk. bko.

* * *

På 1840-talet uppstod i Stockholm ett par sällskap som voro hvarken ordenssamfund eller klubbar, men utmärkte sig hvar på sitt sätt för ett friskt och innehållsrikt sällskapslif, under några år utvecklade mycken verksamhet och tycktes hafva en lång lefnad för sig, men plötsligt afmattades och gingo till den sista hvilan. Det ena af dessa sällskap var *Bildningscirkeln*, det andra *Konstnärsgillet*.

Idén till Bildningscirkeln hade otvifvelaktigt vaknat i många hjernor, men i Stockholm utgick den egentligen från två handtverks-gesällar, sedermera mästare, skraddarne O. Renhult och S. Trägårdh, till hvilken medicine doktor J. Ellmin slöt sig. Dessa utarbetade stadgar, af den 26 Oktober 1845, för det nya sällskapet, som i början bestod af endast tolf personer, men snart växte till ett stort antal och en tid steg ända till 8 eller 900.

* Vi rätta härmed ett på sid. 84 begånget misstag, der det uppgifves, att Lilla Sällskapet skulle hafva bildats 1829. Detta år fick det endast nya stadgar.

På söndagsaftnarne strömmade en stor skara menniskor till De la Croix' salong vid Brunkebergstorg (nu Handtverksföreningens hus), och der samlades åtskilliga för arbetsklassens upplysning och förädling nitälskande personer af de mera bildade samhällsklasserna bland hela handtverksfamiljer med stora och små barn, gesäller, lärgossar, arbeterskor af flera slag, tjenstflickor m. fl., hvilka antingen inskrefvo sig som medlemmar och betalade 1 rdr rgl'd i termin (September—December och Januari—April) eller ock 24 sk. för aftonen. Man trängdes om sittplatserna i den stora salen, der sammankomsten började kl. 6, och lifligt samspråk kom snart i gång. Vanligtvis fick man höra sång af cirkeln egen sångkör samt ett eller ett par föredrag öfver för hvarje gång omväxlande och vanligtvis lärorika ämnen. Dessa föredrag höllos ofta af vetenskapsmän eller framstående skriftställare. Kl. 9 upplöstes sammankomsten, och hvar och en gick derifrån med nöjdt sinne samt längtan att återkomma.

På detta sätt sökte bildningscirkeln att »hos medlemmar af handtverks- och fabriksklasserna väcka och underhålla håg och sinne för tanke- och sedebildande sysselsättningar på helgdagsaftnarne eller vid andra lediga stunder samt att bringa ofvan nämnda samhällsmedlemmar i förädlade beröring med hvarandra och med bildade personer ur andra samhällsklasser.»

Ett par gånger hvarje vinter hade cirkeln *gillen* eller dansnöjen som voro ifrigt efterlängtade och der det tillgick lika muntert som städadt.

Bildningscirkelns bibliotek var flitigt anlitadt och bestod slutligen af omkring 3000 band. För underhållande af cirkelns kör fans en sångskola, i hvilken den bekante sångläraren, revisor Cronhamn ledde undervisningen. Under de första åren af cirkelns tillvaro gafs kostnadsfri undervisning åt dem af cirkelns ledamöter som önskade lära sig tyska och engelska språken. Cirkeln gaf äfven upphof till den »Praktiska Flickskolan», hvilken blomstrade på 1850-talet. En nödhjelpskassa inrättades för att understödja nödlidande personer inom handtverksklassen.

Bildningscirkelns förste ordförande var den ofvan nämde doktor Elmin. Bland hans efterträdare utmärkte sig direktor O. E. Borg. En mycket verksam vice-ordförande var skeppsbyggmästaren Andersson.

Sällskapet tänkte sannolikt få en lång lifstid och började 1850 bilda en byggnadskassa för att i en framtid skaffa sig ett eget hus. Men innan årtiondet gått till ända, var cirkeln upplöst. Deltagandet hade småningom afmattats, och de styrande förstodo kanske ej håller alltid att lifva upp stämningen.

Konstnärsgillet stiftades den 31 December 1845, hade sin första allmänna sammankomst den 27 Januari 1846, men fick sina stadgar först den 19 Januari 1847. Det var en förening af konstnärer, vittersidkare och konstvänner för »samlif och nationalitet i konst, bildning och glädje». Arvid Ahnfelt har redan, i kalendern *Svea* för 1880, gått oss i förväg och tecknat konstnärsgillet historia. Vi bifoga därför här endast några allmänna uppgifter, belysta af ett och annat personligt minne från gillet senare år.

Stiftarne voro d. v. amanuensen i kungl. biblioteket G. O. Hyltén-Cavallius, artisten Mandelgren, den unge skådespelaren Jolin, August Blanche, George Stephens, den bekante arkäologen och skriftställaren, en engelsman som då redan i många år bott i Stockholm, nu professor vid universitetet i Köbenhavn, operasångaren Olof Strandberg, läkaren och skalden Herman Säterberg och kanske ännu några andra af den del af gamla Stockholm som då var ung. Det var friska karlar som ville se sina friska idéer förverkligade och för det ändamålet sökte förena konstnärer och konstvänner, dem som skrefvo böcker och dem som gerna läste sådana.

Hvar tisdags afton samlades gillet i Kirsteinska huset vid Clara — ett hus som vi i dessa skildringar ofta nämt och som kunde förtjena sin egen historia, ty inom dess murar verkade under årtionden de mest olika sällskap för de mest skiljaktiga ändamål: maskerader, sällskapsspektakel, filantropiska möten, ordensmysterier, dryckeslag, akademier, politiska sällskap, konserter och mycket annat. I det huset kom också, som sagdt, konstnärsgillet till samman. Der voro många konstnärer, men kanske ännu flera konstvänner eller vänner till konstnärerna och mycken, mycken dilettermästare. Men det var ett friskt lif, ungdomligt allt igenom, fastän gråhårsmän visst icke saknades.

Man hade konstutställningar och teaterföreställningar,* man höll föredrag, man sjöng, man spelade fiol och andra instrument, aldrig kort, man drack något litet och man pratade och skrattade ofantligt mycket.

Billing och Blommér gjorde tafvelutställningar, hade förskräckligt bråk och skördade stor tack af alla — utom af de kamrater som de »hängt skamligt illa». Men så reste Blommér och kom aldrig mer igen. Hyltén-Cavallius sjöng hans drapa en qväll i Mars 1853, d. v. s. att höll ett hjertevarmt minnestal, och det var några andra ledamöter som sjöngo. Billing var bland dem, alltid verksam för gillet bästa. Men Wilhelm Wohlfart hade långt förut tagit konst-

* Sådana tillställningar höllos af gillet också i De la Croix' hus vid Brunkebergstorg.

utställningarna på sin del och utvecklade dervid en alldeles utomordentlig verksamhet.

I talarestolen uppträdde en afton en mörklagd man och höll ett föredrag om Virgilius, då denne för den kejsrerliga familjen i Roma läste upp en stump ur Aeneiden. Det var ämnet för pristäflan i målning det året i konstakademien. Föreläsaren var lektor Rabe, konstnärsgillet d. v. ordförande. Efter honom ilade en ung herre upp i katedern och kritiserade Hyltén-Cavallii skådespel »Dackefejden».

Det var magister S. A. Hedlund, verksam deltagare i unga Stockholms allvarliga och glada förehavanden. »Dackefejdens» upphofsman hörde noga på och vardt sedan granskaren ingalunda svaret skyldig.

Och den der länge, något framåt lutande herrn, som talade om teater och skådespelarkonst, det var Lars Hierta, då ännu »Aftonbladsfurste». Och så hade vi Onkel Adam, som var ordförande ett år, och rektor Siljeström och unge Sohlman eller »Sohlberg» såsom A. A. Afzelius envisades att kalla honom. Blanche var naturligtvis alltid med, och G. H. Melin, Herman Bjursten, Knut Bonde, Elias Sehlstedt, W. F. Dahlman, Qvarnström och — alla de andra.

Hyltén-Cavallius var längsta tiden af alla ordförande, först 1848, —49 och sedan 1850—52, men så hade han flyttat till Årsta holmar och tyckte sig ej längre vara stockholmare, ty de holmarne ligga långt ute i Årsta-viken, och det är redan ett godt stycke på väg till Brasilien, dit han sedermera begaf sig som svensk-norsk chargé d'affaires. Han kunde då ej längre vara ordförande borta vid Clara. Efter Hyltén-Cavallii första afträdande, intogs ordförandeplatsen af G. H. Mellin, efter det andra af Axel Emanuel Holmberg, den bekante fornforskaren och jätteskepnaden, en af konstnärsgillet mest nitiske och glade ledamöter.

Såsom vice-ordförande verkade Siljeström, Hedlund, Jolin och Sohlman. Sekreterare voro under kortare tid Nils Ignell, teologen, Blanche och J. G. Carlén, men allra längst kongl. sekreter Wilh. Malm.

Bland dem som trakterade med strängospel var d'Aubert, violinisten, och Oskar Ahnfelt, den »kristne trubaduren», som åtminstone en gång gaf konstnärsgillet ett guitarr-solo till bästa. Opera-sångarne Strandberg, Wallin, Dahlgren m. fl. samt skådespelarne Dahlqvist, Sundberg, Jolin och några andra af deras kamrater bjödo på teatraliska föreställningar, hvilka för öfrigt också sköttes af dilettanter. Uddman sjöng Bellmanssånger och höll glädjen vid lif till långt in på natten.

Bland sammankomster som särskildt fäst sig i minnet var den som hölls den 22 Februari 1848, hvilken omnämnes af Arvid Ahnfelt, i synnerhet för att den politiska meningsyttring, som då förekom i verser af J. G. Carlén och F. T. Jederholm, ådrog sig uppmärksamhet och ogillande på allerhögsta ort, men som förtjenar att äfven för öfrigt anföras såsom ett prof på hvad konstnärsgillet kunde åstadkomma.

Omkring 200 ledamöter hade infunnit sig, Konstutställningen var anordnad af litografen A. Salmson och bestod af 30 äldre och nyare taflor, de flesta tillhörande posttjenstemannen Th. Kihlberg. Bland andra stycken uppmärksammades ett som var måladt af den då tjuguarige varfstimmermannen Cedergren. På bordet voro framlagda tjugufyra dekorationsmålningar, föreställande väggar och tak till rum, smakfullt tecknade och med mycken noggranhet utförda i limfärg af den då nyligen hitkomna danske dekorationsmålaren S. Wagner.

Dess utom hade man utställt utländska, uppstoppade fåglar äfvensom en större tafla, sydd i tapiseri af mamsell Rosalie Bergnehr, föreställande Judith med Holofernes' afhuggna hufvud.

Sedan utställningen ansågs vara tillräckligt beskådad, anmodades gillet af värdarne, bokhandlaren Albert Bonnier och kapten Malte Roos, biträdda af löjtnant Nyström (kallad Cujus),* att taga i betraktande den af Wilhelm Davidson i stora salongen föranstaltade utställning, hvilken bestod af en förträfflig, fastän anspråkslös aftonmåltid.

Efter måltiden föreslog ordföranden, Hyltén-Cavallius, konstnärsgillet skål, hvilken ledsagades af en fyrdubbel sångkvartett. Derpå uppträdde vice ordförande, magister Hedlund, och läste upp några verser af ett gladt innehåll. Sedan föreslog G. H. Melin en humoristisk skål för den »moderne, af alla värderade mamsell Konst», som dock råkat ut för en näsvis fransman vid namn Tendens. Den senare togs i försvar af dr Wetterberg, hvilken föreslog en skål för konstens obefläckade afelse. George Stephens talade för tankarnes lefvande sammankomst, medborgarnes och vetenskapsmännens fria gillen, för tryckfrihet och tendensromanen, som han ville kalla den *sociala sagan*. Kemisten, magister Bahr talade för *saltet* — det andliga saltet. Magister Schück föreslog en skål för Sveriges quinor. J. G. Carlén talade för Danmark, hvilken skål besvarades af grosshandlaren Hans Bay. Magister Jederholm manade i glödande verser att dricka för nationernas lagbundna frihet.

* Dog som justerare af mått och vigter i Göteborg.

Ännu flera skålar följde, och mellan dem sjöngs »Så lunka vi», »Forntida minnen», »Upp genom luften», »Det er et yndigt Land» o. s. v.

Så roade man sig i konstnärsgillet. Men under det konstvännernas antal ständigt växte, smälte konstnärernas så småningom. De senare kunde ej stå ut med att ständigt roa de förra, hvilka hade endast rättigheter, inga skyldigheter. Och när ett *konstnärsgille* börjar sakna konstnärer, är det icke långt från sin undergång. Denna inträffade redan 1854. Men innan det dog, hade det gifvit upphof åt »artisternas och literatörernas pensionsförening» och har dermed åt sig bevarat ett minne som skall länge lefva.

Med konstnärsgillet upphörande kunna vi taga afsked af detta kapitel, ty *Gröna Stugan*, som i ett och annat tog arf efter gillet, hör redan till det nya Stockholm, ehuru äfven det sällskapet nu snart i två årtionden hvilat i det tysta. Vi vilja endast erinra, att *Gröna Stugan* stiftades 1855 af J. G. Carlén, att hon afsåg ett gladt umgänge en gång i veckan mellan skriftställare och konstnärer samt möjligtvis äfven andra bildade personer, att sammankomsterna höllos under större delen af året i Berns schweizeri i Berzelii park (*icke* Berns salong, utan hans första lokal i parken, der källaren Berzelius nu är) samt sommartiden på Blå Porten och att sällskapet bland sina främsta ledamöter räknade August Blanche och Axel Emanuel Holmberg.

Att *Gröna Stugan* icke kunde stå upprätt, sedan *Idun* uppenbarade sig i Stockholmslitvet och drog till sig vetenskapsmän, konstnärer och skriftställare, var icke underligt. *Idun* räknar sin tillvaro från den 22 November 1862.

